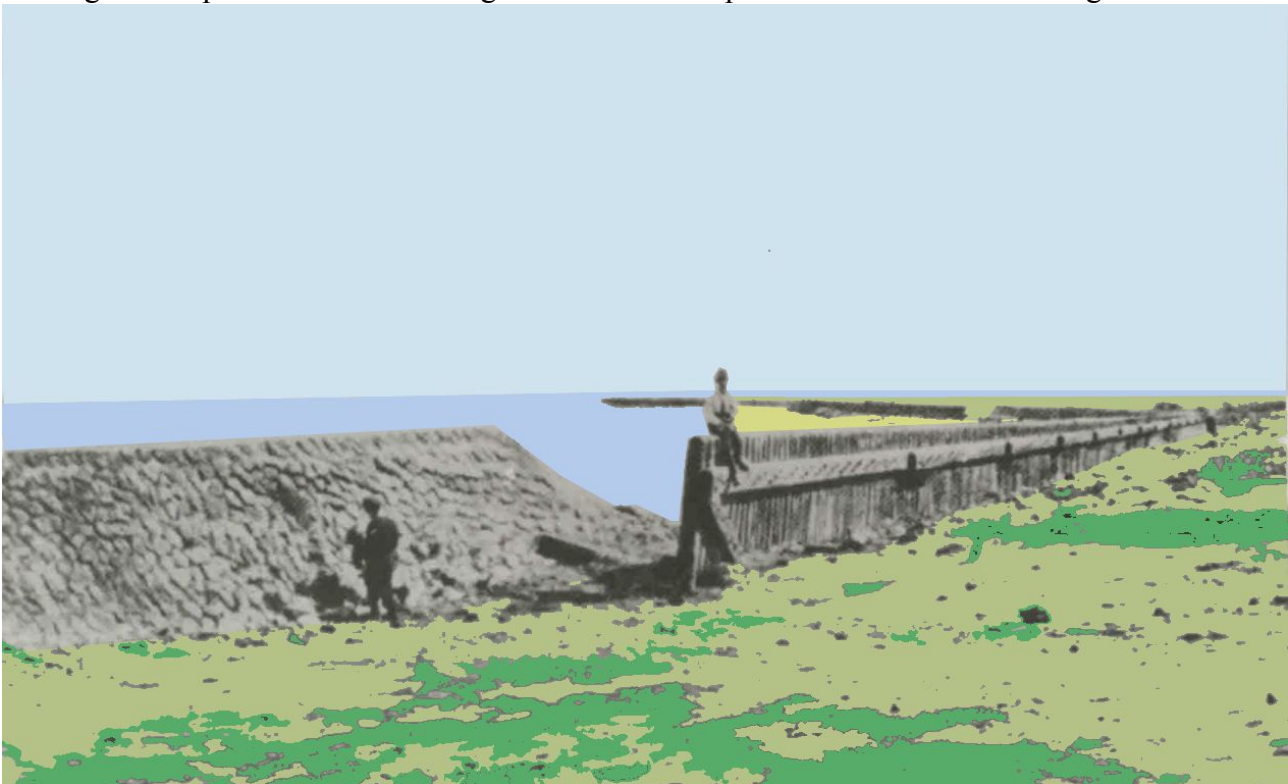

Een verhaal van Jan ten Napel over Jawek de Duvak die onterecht wordt verdacht van stroperij. Het verhaal speelt begin jaren 30 van de 20e eeuw op het eiland Urk.

Jawek had het niet gedaan...

Toen hij nog leefde, woonde hij alleen in Wijk 6. Het was een beetje wonderlijke figuur, die leefde achter gesloten gordijnen. Er werd over hem gepraat, maar al die praatjes waren op roddels gestoeld. Daarom waren wij als kleine jongens een beetje bang voor hem, omdat er van hem verteld werd dat hij kon toveren of “kollen”. Ja, dat gebeurde vroeger vaak met mensen die niet aan de -wat ze noemden- normale gang voldeden en gewoon hun eigen leven leidden. Op ons kleine eiland waren we nog in de ban van heksen, kollen en voorbereidingen. In het donker waagde je ie niet zo gauw alleen bij het kerkhof of ging je alleen het Top (*Red.: laaggelegen hooiland aan de noordzijde van het eiland*) om. Dat deed Jawek wel en als er een kat liep, riep hij die en gaf het beest een stukje worst of een stukje gebakken vis dat hij uit zijn zak opdiepte. Ook in de hele vroege morgen was hij altijd bij het strand te vinden, omdat hij met een beugje want viste (*Red.: vistuig bestaande uit lange lijn met vishaken of hoeken*). Nu waren wij, Japien van Bape van Geese en ik, ook verwoede beugjes-zetters achter de palen. Omdat wij verder van het strandje af woonden, moesten we ook verder lopen. In onze situatie moesten we altijd voorbij de eerste hoek om te vissen. Om even de situatie weer voor de ogen te toveren en bij de oude lieden weer op te roepen, beginnen we bij het eerste gat in de palen. Hier bestaat nog een foto van en op die foto is ook het tweede gat te zien.

Foto uit ca 1930 van het paalscherm om de N-W kant van het eiland (foto ingekleurd).

Bij het eerste gat, dat was ter hoogte van of eigenlijk oostelijk van het nu aangelegde parkeerterrein onder aan de Slikhoogte, eindigde de basaltglooiing en begon het paalscherm. Hier begonnen ook de zogenaamde stroomhoofden (de 'oofies'). Aan de waterkant van het paalscherm was ook een talud gemaakt van basaltzuilen en daaronder begonnen de stroomhoofden, bestaande uit een scherm van houten palen. Deze dienden om de stroom op afstand van de basaltglooiing te houden. Tussen

die stroomhoofden, die op afstanden van ongeveer zestig meter waren geheid, vormden zich leuke strandjes. Die strandjes gingen door tot het tweede gat.

*Foto uit ca 1930 van het strandje bij het palenscherp
(uit het wijkboek 6 nr 2 van K. Kaptijn)*

Vanaf het tweede gat stond het water tegen de basaltglooiing aan tot de eerste hoek. Vanaf de eerste tot de tweede hoek waren tussen de stroom-hoofdjes mooie, brede strandjes. Hier werd door zee en stroom zoveel zand aangevoerd, dat de stroomhoofdjes er helemaal onder kwamen. Omdat de tweede hoek scherp in zee stak, was dit gedeelte een ideale plaats voor de zandkorrels om, meegevoerd door wind en golven, daar rust te vinden. Ter plaatse werd dan ook veel zand, schelpen en grind gewonnen.

Bij zware noordwester stormen werd zelfs het zand naar de landkant van het paalscherm getransporteerd. Hier werd dan ook veel zand door de paardenboeren opgeladen en naar de Urker bouwactiviteiten vervoerd. Hier op deze brede strandjes, was ook onze visplek waar wij ons beugje want in zee wierpen. We hadden ons geaasde want in een plat margarine-kistje gelegd. Aan een van de einden bonden wij een steen en gooiden deze dan in het water. Dan liepen we het want uit en maakten ook een steen aan het andere einde vast en deze werd dan ook in het water gegooid, zo ver als we maar konden komen. We hadden dan ons want geschoten. Als we dan 's morgens heel vroeg ons want weer gingen halen en wij over de palen klommen om op het strandje te komen, zei Japien altijd: "Kiek eut, want er leggen allemaal stokken van levende minsens." Die kwamen daar, omdat oude vissers, die 's nachts niet konden slapen, daar rustig hurkende onder de sterrenhemel, bezig waren om hun verteerde voedsel weer naar buiten te werken. De wind bepaalde aan welke zijde van het paalscherm de verdrukkingen werden gepleegd. Voor de zoveelste keer hadden we ons want geschoten en voor de zoveelste keer hadden we ons want gehaald en er zat niets aan de hoeken. Willem Wezelman, ook zo'n verwoede vroeg-opstaander vanwege de vogeltjes, vroegen wij om raad, toen hij stond te kijken. Hij vroeg: „Zat er nog wat an?” „Gien teaken van leven, allien twie stienbotten.” Willem bekeek aandachtig ons want en zei toen: „Ik geloof dat jeluiers waant eproeft wordt.” „Eproefd?” zei Japien, „je bessien op een klierestok. „Nou kiek maar”, zei Willem. „er binnen gewoon oeken of oald. Doar et vast een oaltjen an-ezeten. Er is er iene, die vor jului je waant al effien op-oalt in as er dan wat an zit, dat er gewoon of snijdt.”

„Dus ij gooit et dan gewoon wier in 't wao-ter?”, vroegen wij verbaasd. „Ja”, zei Willem, „die pruver lot jului oazen, in as er wat an zit oalt ij et er van of.” „Ik dink”, zei Japien, „dat die Jawek de Duvak oenze waant pruuft.” „Nou bin je mis”, zei Willem, „dat zal Jawek nooit doen. Nee, geloof mij maar, dat dut een anger.” Het was een schrale troost voor ons, maar hoe konden wij er achter komen wie of dat nu deed? Na onze want weer goed geaasd te hebben, werd het weer geschoten in de hoop dat het 'pruven' zou ophouden. Wij besloten dat we de andere morgen een half uur vroeger zouden opstaan om het want te halen. We stapten driftig naar de tweede hoek om ons want te halen. We schoten de lijn op en Japien gooide het dregje, dat gemaakt was van prikkeldraad, zee in, zodat het achter het want kwam. Voorzichtig trokken we de dreg terug en haalden het want aan land.

We bekeken het, maar het was armoe troef. „Kiek", zei Japien, „er binnen wier oeken of-esnien." „Zit er nog wat an jongens?", klonk het achter ons. We draaiden ons om en daar stond Jawek op de palen geleund naar ons te kijken. „Oe kan er nou wat an zitten as jie er alles of oalen." „Nee jongens, dat doen ik niet, dat is een anger." „Wie 't gelooft et een kalf in z'n oofd", zeiden we tegelijk. „Nee jongens, geruste woareid. Asje murgen nog wat vroeger koemen, dan zul je de man zien die juluiers oaltjes van 't waant snijdt." Jawek ging weg. Troosteloos deden we ons want in het margarinekistje en gingen naar huis. Toen we over de palen klommen zagen we in de verte een figuur van de Noord komen „We wachten effien Japien, we zullen an um er's vragen of ij ok ezien et of Jawek oenze waant pruuft." „Dus jie dinken dat Jawek et dut", antwoordde Japien. „Ik kan et zo maar niet geloven, wat et die ouwe man an die poar oaltjes van oens." De figuur was al dichtbij gekomen. We zagen dat de man een zakje droeg en daar zagen we aan, dat er paling in zat, want het zakje bolde af en toe op. Japien liep op hem toe en zei: „Oe vuul buggies ei je vandochted al epruufd?" Het was of de figuur door een wesp werd gestoken. Hij zei even niets, maar brutaal liep hij een beetje op ons aan, stak zijn wijsvinger priemend naar ons uit en zei: „Ik zou maar een bietjen eutkieken vriend, mit watje doar zeggen, anders niem ik angere moatriegelen." „Nou, in wat zou dat dan", antwoordde Japien, „of moet ik soms m'n bruur Pieter op je of sturen. Trouwens, wij binnen mit z'n twien, koem maar op". De figuur antwoordde niet. Japien was niet zo gauw bang te maken en hij zag dat de figuur weifelde. „Nou koem op", zei Japien, „kregen we oenze oaltjes nog terogge?" Vol woede gooide de figuur het zakje met de aal naar Japien toe onder de woorden: „ier eije die rot-oaltjes" en hij ging ervandoor. „Nou Japien, ik kniep 'm wel een bietjen", zei ik, „ij is toch vuul groter dan oens." „Groter gift niks, een grote waffel gift ok wel d'rs." „Zou ij et edoon eawen Japien?" „Wis in zieker, anders gief je die oaltjes toch niet terogge?" Hij keek in het zakje. „Man, kiek. er's wat een lekker zeutjen of we eawen." Het bleek, dat we ook de aaltjes van anderen gekregen hadden, die de figuur ook wederrechtelijk van de beugjes afgesneden had. Ik stelde Japien voor dat we toch even op de terugweg bij Jawek de Duvak langs zouden gaan om ons een beetje te verontschuldigen, dat we hem verdacht hadden van stroperij. Dat gebeurde en Jawek vond het fijn, dat we onze spijt kwamen betuigen en dat we hem verdacht hadden van de palingstroperij. Toen we hem onze ervaring met de figuur vertelden, zei Jawek dat we de goede stroper hadden getroffen. „Maar", zei Jawek, „jului moeten niet op wraak eut wezen, et was fout wat ie ding, maar we binnen allemoal wel d'rs mis." Nu, jaren later, hoor ik Jawek nog deze woorden zeggen. Terwijl deze man om zijn manier van leven door ons en door vele anderen wel een beetje gediscrimineerd werd. Maar gelukkig, Jawek had het niet gedaan!